

AĞRI'DAKİ ÇEVRE SORUNLARININ AKADEMİSYEN BAKIŞ AÇISI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ (*)

Suat POLAT (**)

Öz

İnsanoğlu var olduğu günden beri doğada kendi eliyle birtakım değişiklikler yapmaktadır. Bu değişiklikler genellikle doğal ortama olumsuz anlamda müdahale yoluyla gerçekleşmektedir. Özellikle sanayi inkılabı ile beraber fabrikalarda seri üretimin gerçekleşmesi bir takım olumsuz gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Fabrika bacalarından çıkan dumanlar önemli ölçüde hava kirliliğine neden olmuştur. Yine fabrikalardan çıkan kirli atıklar gelişigüzel çevreye atılmış ve bunun sonucunda da önemli ölçüde çevre kirliliği meydana gelmiştir. Bununla beraber insanoğlu gelişen teknolojiyi de kullanarak giderek doğal yaşam alanlarını tahrip etmeye başlamıştır. Bu tür gelişmelere bağlı olarak gerçekleşen çevre kirliliğini azaltmanın en önemli yolu insanları bilinçlendirmekten geçmektedir. İnsanların bilinçlenmesi noktasında ise eğitim faaliyetleri önemli rol oynamaktadır. Çevre sorunları Türkiye genelinde yaşanırken Ağrı'da da önemli tahribatlar meydana getirmektedir. Yapılan bu çalışmanın amacı, Ağrı'daki çevre sorunlarını akademisyen bakış açısıyla değerlendirmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada örneklem olarak maksimum çeşitlilik örnekleme, veri toplama aracı olarak ise araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu kapsamda Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde görev yapmakta olan 25 akademisyen ile görüşme formu tekniği kullanılarak 2017-2018 eğitim öğretim yılında veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, Ağrı'da mevcut çevre sorunlarının hava, su, toprak ve gürültü kirliliği olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Çarpık kentleşme, yeşil alanların eksik olması, geri dönüşüm çalışmalarına yeterince önem verilmemesi, sokaklarda çöp birikintilerinin olması, yolların düzensiz ve kirli olması, insanların bilinçsiz olması çalışmada ulaşılan diğer sonuçlar olmuştur. Katılımcılar, Ağrı'daki çevre sorunlarının insanların bilinçlendirilmesi, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların görev ve sorumluluklarını yerine getirmesiyle azaltılabileceğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Sorunları, Ağrı, Akademisyen, Çevre Eğitimi, Kirlilik.

*) Bu çalışma, 3-5 Mayıs 2018 tarihinde Ankara'da düzenlenen Uluslararası Kültür ve Bilim Kongresinde özet bildirisi olarak sunulmuştur.

**) Dr. Öğretim Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2611-0844>.

Investigating Academicians' Views on Environmental Problems in Agri

Abstract

Since the days when human beings exist, they make some changes in the nature with their own hands. These changes usually occur through natural intervention in a negative sense. Particularly with the industrial revolution, mass production in the factories brought with it a number of negative developments. The smoke from the factory floors has caused significant air pollution. The dirty wastes from the factories were also thrown into the surrounding area, which resulted in considerable environmental pollution. However, mankind has also started to destroy the natural habitat by using the developing technology. The most important way to reduce environmental pollution, which is related to such developments, is to make people conscious. Educational activities play an important role in the consciousness of people. Environmental issues are also important destructions in Ağrı in Turkey, while there is form. The aim of this study is to evaluate the environmental problems in Agri with the perspective of academicians. Qualitative research method was used in the study. The maximum diversity sampling was used as a sample in the research and the semi-structured interview form developed by the researcher was used as a data collection tool. Within this scope, data were collected during the academic year of 2017-2018 by using the interview form technique with 25 academicians working at the Ağrı İbrahim Çeçen University. In the analysis of the data, a descriptive analysis method was used. As a result of the study, it was stated by participants that present environmental problems in Ağrı are air, water, soil and noise pollution. There have been other consequences in the area of stranded urbanization, lack of green spaces, insufficient attention to recycling, garbage deposits on the streets, irregular and dirty roads, unconscious people. Participants stated that environmental problems in Ağrı could be reduced by raising awareness of people, fulfilling the duties and responsibilities of public institutions and private institutions and private institutions.

Keywords: *Environmental Problems, Agri, Academician, Environmental Education, Pollution.*

Giriş

Dünyadaki tüm canlılar organik veya inorganik maddelerden meydana gelmiş belli bir ortamda ve karşılıklı etkileşimde bulunarak varlıklarını sürdürürler. Canlıların hayat bağlarıyla bağlı oldukları, etkiledikleri ve aynı zamanda çeşitli yollardan etkilendikleri bu alana çevre ya da ortam denir. Diğer bir ifadeyle, bir yuva ya da evden tüm dünyaya kadar canlıların yaşadığı ortamların tümüne çevre denir (Güney, 2003; Özey, 2001; Akt. Alım, 2006). *Çevre; "bir canlı organizmayı veya bir canlı topluluğu yaşama süresince etkileyen her türlü, biyotik ve abiyotik (Sosyal, kültürel, tarihsel, iklimsel, fiziksel) faktörlerin tümü" olarak tanımlanmaktadır* (Yücel ve Morgil, 1998).

İnsanoğlu ilk önce çevreyi, doğal ortamı olduğu gibi kabul edip yaşamını sürdürürken daha sonra artan bilgi ve becerisine paralel olarak çevre ve doğal ortam üzerinde egemenlik kurma yoluna gitmiştir. İnsanoğlunun artan bilgi ve becerisine paralel olarak yaşam standartları da artmakla beraber doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanımı önemli çevre sorunlarına sebep olmuştur (Sever ve Samancı, 2002).

Hâlbuki çevre var olduğu günden bu yana çoğu zaman insanoğlunu korumuş, beslemiş ve gelişim kaydetmesinde önemli rol üstlenmiştir. Fakat 19. yy. sonu itibarı ile dünyadaki önemli gelişmelerden biri olan sanayi inkılabı ile birlikte insanla doğa arasında süregelen dostluk, insanoğlu tarafından yavaş yavaş suiistimal edilmeye başlanmıştır. Özellikle 1950'li yıllardan sonra insanlar tarafından doğal ortam katledilmeye başlanmıştır. Denizler, göller ve nehirler; kimyasal ve nükleer atıklarla dolmuş, fabrika bacalarından çıkan zehirli gazlar, taşıtlardan doğaya bırakılan zararlı gazlar ile solunan hava kirlenmiş, ozon tabakasının insanların bilinçsizliğinden dolayı incilmesi ve beraberinde zararlı ışıklardan korunamaz hale gelen bir dünya oluşması başlıca sorunları oluşturmuştur. Tüm bu gelişmeler, dünyanın ekolojik dengesinin bozulmasına yol açmıştır (Kızılaslan ve Kızılaslan, 2005).

Günümüzde tüm dünyada çevre sorunları önemli bir boyuta ulaşmıştır. Birçok araştırmacı çevre sorunlarının temel nedenleri noktasında şu hususlar üzerinde durmuştur; hızla artan nüfus ve beraberinde gelişen sanayileşme, asit yağmurları, ozon tabakasının incilmesi, sera etkisi, doğal zenginliklerin hızla tüketilmesi, yeşil alanların yok olması, çarpık kentleşme, bitki ve hayvan türlerinin eksilmesi, nükleer atıklara bağlı olarak ortaya çıkan kirlenmeler, kuraklaşma, erozyon gibi sorunlar başlıca çevre sorunlarıdır (Yücel ve Morgil, 1998).

Çevre sorunlarının en temel özelliği küresel olmasıdır. Söz konusu çevre sorunları din, dil, ırk, yaşlı-genç, kadın-erkek, zengin-fakir, akademisyen-çiftçi, köylü-şehirli, fen bilgisi ya da müzik öğretmeni, matematik, kimya ya da fizik öğretmeni gibi bir ayrım olmadan herkesi etkisi altına almaktadır. Bu nedenle çevreyi korumak sadece çevrecilerin ya da çevre eğitimi verenlerin görevi değil, tüm insanların görevidir (Erten, 2004).

Çevre ile sürekli bir etkileşim içinde olan insanoğlunun çevre bilinci ile hareket etmesi, bu konuda aldığı eğitim ve yaşamış olduğu beceriler de elbette önemlidir (Doğan, 2003; Akt. Ocak ve Özpinar, 2013).

Çevre eğitimi, dünyanın en büyük sorunlarından olan çevre sorunlarını ortadan kaldıracak en önemli araçtır. Çevre eğitimi yoluyla bilinçli ve duyarlı insanlar yetiştirmek mümkündür. Bu eğitim yoluyla insanlar bir yandan ekolojik bilgilerle donatılırken diğer yandan çevreye yönelik bilinç kazanarak tutumlarını ve davranışlarını geliştirme olanağı elde ederler (Erten, 2004).

Çevresel duyarlılığın artması toplumu oluşturan bireyleri ve kurum-kuruluşları her zaman dikkatli tutacaktır. Bu odaklar çevresel sorunlara ilgisiz kalmayıp çevrenin bilinçli kullanımı konusunda oto kontrol sağlayacaktır (Yücel vd.. 2006).

Literatür incelendiğinde çevre sorunları ve çevre eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmalara rastlamak mümkündür. (Akçay ve Pekel, 2017; Tarkoçin, Bilmez ve Gökçeli, 2017; Kı-şoğlu, Yıldırım ve Salman, 2016; Topkaya, 2016; Ercengiz, Keçeci Kurt ve Polat, 2014; Polat ve Kırpık, 2013; Ocak ve Özpınar, 2013; Aksoy ve Karatekin, 2011; Kaya, 2005; Alım, 2006; Yücel, Altunkasa, Güçray, Uslu ve Say, 2006; Kızılaslan ve Kızılaslan, 2005; Doğan, 2003; Sever ve Samancı, 2002; Yücel ve Morgil, 1998). Yapılan bu çalışmada ise çevre sorunlarının çok önemli boyutlara ulaştığı Ağrı ilindeki çevre sorunlarını Ağrı’da görev yapan akademisyenlerin bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Amaç

Yapılan bu çalışmanın amacı Ağrı’deki çevre sorunlarını akademisyen bakış açısıyla değerlendirmektir. Bu genel amaca bağlı olarak şu alt problemlere cevap aranmıştır;

Ağrı’deki çevre sorunları nelerdir?

Ağrı’deki çevre sorunlarını azaltmaya yönelik faaliyetleriniz nelerdir?

Ağrı’deki çevre sorunlarına yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Ağrı’deki çevre sorunlarını azaltmaya yönelik kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının yeterliliğine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Yöntem

Yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 39).

Araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Betimsel Tarama Çalışması (Qualitative Descriptive Study) naturalistik paradıma göre tasarlanan, olgubilim, gömülü teori, etnografi çalışmalarındaki gibi derinlemesine verilerin incelenmediği ve yorumlanmadığı, sadece görüşme, gözlem, doküman incelemesi yöntemleri ile toplumsal olay ve olguların orijinal haliyle ortaya konulduğu betimleme çalışmalarıdır (Arslantürk ve Arslantürk, 2013; Lambert and Lambert, 2012; Walker, 2012).

Örneklem

Nitel araştırmalar genelleme amacı taşımadığından dolayı genellikle bu araştırmalarda büyük gruplarla çalışılmaz (Glesne, 2011/2015). Bu araştırmalarda evrene genelleme yapma konusunda fırsat sağlayan olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden çok zengin veri elde etmeye yarayan amaçlı örnekleme yöntemleri tercih edilir (Büyüköztürk vd., 2014). Olasılık temelli örnekleme, evren üzerinde genelleme yapma imkânı sağlarken amaçlı örnekleme ise zengin bilgi elde etmek için mevcut durumların derinlemesine analizine imkân sağlamaktadır (Patton, 1987; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. “Amaçlı örnekleme kapsamında kullanılan bu yöntem, birçok farklılığı içeren ana temaları bulup tanımlamayı amaçlar” (Patton, 1990/2014, 235). Çalışmaya katılan akademisyenlerin cinsiyet, yaş ve çalışma yılı bilgisi Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Akademisyenlere Ait Kişisel Bilgiler

Akademisyen Özellikleri	F
Cinsiyet	
Kadın	8
Erkek	17
Çalışma yılı	
1-5 yıl	6
6-10 yıl	12
10 yıl ve üzeri	7
Yaş	
20-30	5
31-40	14
41 ve üzeri	6

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan akademisyenlerin 8’inin kadın, 17’sinin de erkeklerden oluştuğu görülmektedir. 6 akademisyen 1-5, 12 akademisyen 6-10, 7 akademisyen ise 10 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir. Çalışmaya katılan akademisyenlerden 5’i 20-30 arası, 14’ü 31-40 arası yaş grubunda bulunmaktadır. 41 ve üzeri yaş grubunda ise 6 akademisyen bulunmaktadır. Araştırma kapsamına alınan akademisyenler belirlenirken çeşitliliği sağlamak için mümkün olduğunca her kategoriden katılımcıya ulaşılarak gönüllülük ilkesine göre katılımcılar araştırma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen, 4 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun ilk halinde 8 soru yer almıştır. Uzman görüşüne sunulduktan sonra 2017-2018 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılında 6 akademisyen ile pilot uygulaması yapılan görüşme formu tekrar uzaman görüşüne sunulurken 4 soruya indirilmiştir. Görüşme formunun son hali 2017-2018 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nde görev yapmakta olan 25 akademisyene uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde çalışma sorularına, literatüre paralel olarak daha önceden oluşturulmuş kuramsal çerçeve veya görüşme ve gözlemde yer alan değişkenlere bağlı olarak elde edilen taslak ya da geçici kod şemasına göre verilerin analiz edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Miles ve Huberman, 1994/2015; Creswell, 2013/2015). Yürütülen bu araştırmada ise görüşme sonucunda elde edilen verilerin analizinde görüşme forumunda bulunan sorulardan hareket edilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular tema olarak kabul edilmiş ve veriler analiz edilirken elde edilen sonuçlar bu temalara kodlanarak analiz edilmiştir.

Nitel araştırmalar genelleme amacı taşımadığından dolayı genellikle bu araştırmalarda büyük gruplarla çalışılmaz (Glesne, 2011/2015, 59). Nitel araştırmacının doğası gereği küçük gruplarla çalışıldığından dolayı katılımcıların çeşitliliğini göstermek adına kişisel bilgileri verilmiş fakat katılımcı sayısı düşük tutulduğundan dolayı verilerin analizinde kişisel bilgiler dikkate alınmamıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde çalışmaya katılan akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarına, bu çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik faaliyetlerine ve çözüm önerilerine, kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının bu konudaki yeterliliğine yönelik düşüncelerine yer verilmiştir. Akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarına yönelik görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Akademisyenlerin Ağrı'daki Çevre Sorunları Hakkındaki Görüşleri

Ağrı'daki çevre sorunları	f	%
Çevre kirliliği (Ana tema)	19	25,3
Hava kirliliği	13	17,3
Çarpık kentleşme	13	17,3
Yeşil alan yetersizliği	10	13,3
Görüntü kirliliği	6	8
Alt yapı sorunu	5	6,6
Su kirliliği	4	5,3
Kamuya açık alanların ihlali	3	4
Toprak kirliliği	2	2,6
Toplam	75	100,0

Tablo 2 incelendiğinde çalışmaya katılan akademisyenler tarafından Ağrı'da görülen en büyük çevre sorununun çevre kirliliği (19, %25,3) olduğu belirtilmiştir. Çevre kirli-

liğinin çeşitleri ise hava kirliliği (13, %17,3), çarpık kentleşme (13, %17,3), yeşil alan yetersizliği (10, %13,3), görüntü kirliliği (6, %8), alt yapı sorunu (5, %6,6), su kirliliği (4, %5,3), kamuya açık alanların ihlali (3, %4) ve toprak kirliliği (2, %2,6) şeklinde ifade edilmiştir. Çevre kirliliği tüm kirlilik çeşitlerini içine aldığı ve hemen tüm katılımcılar tarafından verilen bir cevap olduğu için ana tema olarak belirlenmiştir. Soruyla ilgili verilen cevaplardan bazıları şunlardır:

A1 kodlu katılımcı,

“Çevre kirliliği çok fazla, hava kirliliği fazla, bataklıklarda yayılan koku ve dere yataklarına çöp atılması. İnsanların gelişigüzel istedikleri her yere çöp atması, izmarit atması. Çarpık kentleşmenin olması, engelli rampaların bulunduğu yere araba çekilmesi. Kaldırım taşlarının kırılmış olması ya da bazı yerlerde kaldırımlara esnafların ürün koyması ve kaldırımların dar olması. Park, bahçe gibi sosyal alanların bakımsız olması ve yeterince olmaması. Yine park, bahçe sosyal alanlardaki malzemelerin kırık olması. Ağaçların il genelinde yetersiz olması. Yeşil alanların az olması. İnsanların yere tükürmeleri.”

A2 kodlu katılımcı,

“Çevre kirliliği öncelikli sorunumuz. Özellikle çöp problemi, yerlere rastgele atılmış çöpler ciddi bir problem oluşturmaktadır. Hava kirliliği. Özellikle kış aylarında kömür yakılmasından dolayı bu sorunu yaşıyoruz. Atık suların dere yatağına akıtılması ve bataklıktan yayılan koku. Görüntü kirliliği. Çarpık ve plansız yapılaşma nedeniyle, binalar dış cephelerinin bakımsızlığı, yeşilin korunmaması gibi sebepler görüntü kirliliğine sebep olmaktadır. Aynı zamanda yeşil alanların azlığı bahar ve yaz mevsimlerinde toz problemini de beraberinde getirmektedir. Sigara izmaritleri ve yerlere tükürme alışkanlığı olan insanlar oldukça fazla.”

A4 kodlu katılımcı,

“Hava kirliliği. Altyapı yetersizliğinden kaynaklanan su ve kanalizasyon sorunu. Çöplerin zamanında toplanmaması çöp kutularının yeterince olmayışı. Ağrı çöplüğünün kente yakın olması ve korunaksız oluşu ki yakın bir tarihte ortaya çıkan metan gazı sıkışması olayın vahametini ortaya koymuştur.”

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde genellikle, Ağrı'daki çevre sorunlarının başında çevre kirliliği, hava kirliliği, yeşil alanların yetersiz oluşu, çarpık kentleşme gibi sorunların geldiği görülmektedir. Katılımcılar bu sorunların ortaya çıkmasında insanların bilinçsiz oluşu ve yetkili birimlerin bu konuda üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmemesinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarını azaltmaya yönelik faaliyetleri ile ilgili görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Akademisyenlerin Ağrı'daki Çevre Sorunlarını Azaltmaya Yönelik Faaliyetleri Hakkındaki Görüşleri

Ağrı'daki Çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik faaliyetler	f	%
İnsanları bilinçlendirme (Ana tema)	9	18
Geri dönüşüme katkı	7	14
Çevreye zarar vermeme	7	14
Yere çöp atanları uyarma	5	10
Herhangi bir faaliyette bulunmuyorum	5	10
Ağaç dikme faaliyetinde bulunma	5	10
Çevresindeki çöpleri toplama	3	6
Topluma hizmet dersi kapsamında yapılan faaliyetler	3	6
Çevre ile ilgili kuruluşlara katkı sağlama	3	6
Belediyeyi uyarma	1	2
Plastik maddeleri kullanmama	1	2
Organik temizlik maddeleri kullanma	1	2
Toplam	50	100,0

Tablo 3 incelendiğinde çalışmaya katılan akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik yürüttükleri faaliyetler arasında en fazla insanların bilinçlendirilmesi (9, %18) yer almaktadır. İnsanları bilinçlendirme faaliyetleri ise geri dönüşüme katkı (7, %14), çevreye zarar vermeme (7, %14), yere çöp atanları uyarma (5, %10), ağaç dikme faaliyetinde bulunma (5, %10), çevresinde gördüğü çöpleri toplama (3, %6), topluma hizmet dersi kapsamında yapılan faaliyetler (3, %6), çevre ile ilgili kuruluşlara katkı sağlama (3, %6), belediyeyi bu konuda uyarma (1, %2), plastik maddeleri kullanmama (1, %2), organik temizlik maddeleri kullanma (1, %2) şeklinde gerçekleşmektedir. Çalışmaya katılan akademisyenlerin 5'i (%10) ise çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik herhangi bir faaliyette bulunmadığını belirtmişlerdir. Soruyla ilgili verilen cevaplardan bazıları şunlardır:

A3 kodlu katılımcı

“Çöp kutuları dışında çöp atmamaya özen gösteriyorum. Atan birini görünce uyarıyorum. Dikkatimi çeken diğer sorunlara daha çok yapısal sorunlar olduğu için sadece belediye yetkililerine söylemekle yetiniyorum.”

A6 kodlu katılımcı

“Geri dönüşüme katkı sağlamak. Topluma hizmet uygulamaları kapsamında toplumu bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapıyoruz. Öğretmen adaylarının çalışmalarında bu konulara ağırlık veriyoruz.”

A14 kodlu katılımcı

“Topluma hizmet dersinde ağaç dikimi gerçekleştirme faaliyetlerden en önemli olanı. Aynı zamanda çevre kirliliğine karşı hassasiyet adına plastik ve kâğıt atıklarını değerlendirme.”

Katılımcıların görüşlerine genel olarak bakıldığında, çevre sorunlarının azaltılması noktasında insanları bilinçlendirme, geri dönüşüme katkı, çevreye zarar verecek davranışlardan kaçınma, yeşillendirme çalışmalarına katılma, lisans dersleri kapsamında öğrencilere etkinlik yapma gibi faaliyetlerde buldukları belirlenmiştir. Akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarına yönelik çözüm önerilerine ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Akademisyenlerin Ağrı'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri Hakkındaki Görüşleri

Ağrı'daki çevre sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri	f	%
Çevre eğitimi yoluyla insanların bilinçlendirilmesi	13	16,88
Belediyenin daha etkin çalışması	11	14,28
Kalitesiz yakıtların kullanılmaması	8	10,38
Yeşillendirme çalışmalarının yapılması	8	10,38
Geri dönüşüm çalışmaları	7	9,09
Cezai yaptırımın uygulanması	5	6,49
Peyzaj çalışmalarının yapılması	5	6,49
Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin koordineli çalışması	4	5,19
Bozuk yollar ve kaldırımların iyileştirilmesi	4	5,19
Çarpık kentleşmenin önlenmesi	3	3,89
Şehirdeki yöneticilerin ve üst tabakanın rol model olması	2	2,59
Mesire alanları sayısının artırılması	2	2,59
Çöp kutularının yakın mesafeli yerleştirilmesi	1	1,29
Gereksiz reklam panoları, afiş ve posterlerin kullanılmaması	1	1,29
İnşaat malzemelerin gelişigüzel dökülmemesi	1	1,29
Çevre temizliği konusunda modern teknolojinin kullanılması	1	1,29
Kamuya açık alanların ihlal edilmemesi	1	1,29
Toplam	77	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, çevre eğitimi yoluyla insanların bilinçlendirilmesi (13, %16,88) ve belediyenin daha etkin çalışması (11, %14,28) akademisyenlerin en fazla sundukları çözüm önerileri olmuştur. Bunu sırasıyla kalitesiz yakıtların kullanılmaması (8, %10,38) yeşillendirme çalışmalarının yapılması (8, %10,38) geri dönüşüm çalışmaları (7, %9,09) cezai yaptırımların uygulanması (5, %6,49) peyzaj çalışmalarının yapılması (5, %6,49) kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin koordineli çalışması (4, %5,19) bozuk yollar ve kaldırımların iyileştirilmesi (4, %5,19) çarpık kentleşmenin önlenmesi (3, %3,89) şehirdeki yöneticilerin ve üst tabakanın rol model olması (2, %2,59) mesire alanlarının sayısının artırılması (2, %2,59) çöp kutularının yakın mesafeli yerleştirilmesi (1, %1,29) gereksiz reklam panoları, afiş ve posterlerin kullanılmaması (1, %1,29) inşaat malzemelerin gelişigüzel dökülmemesi (1, %1,29) çevre temizliği konusunda modern teknolojinin kullanılması (1, %1,29) kamuya açık alanların ihlal edilmemesi (1, %1,29) olarak sıralanmıştır.

rilmesi (1, %1,29) gereksiz reklam panoları, afiş ve posterlerin kullanılmaması (1, %1,29) inşaat malzemelerin gelişigüzel dökülmemesi (1, %1,29) çevre temizliği konusunda modern teknolojinin kullanılmaması (1, %1,29) kamuya açık alanların ihlal edilmemesi (1, %1,29) çözüm önerileri izlemiştir. Soruyla ilgili verilen cevaplardan bazıları şunlardır:

A17 kodlu katılımcı

“Belediyenin daha fazla ağaçlandırma faaliyeti gerçekleştirmesi aynı zamanda dilen fidanların sulanması ve bakımlarının yapılması, bu amaçlara hizmet veren tüm kurum ve kuruluşların desteklenmesi, eğitimin aşaması başlayan bu faaliyet özendirilmesi, çevreye verilen zararlar da uygulanan cezaların caydırıcılığı artırılması, Orman İl Müdürlüğü ile koordinasyon sağlanması gerektiğini düşünüyorum.”

A19 kodlu katılımcı

“Öneride bulunmanın bir anlamı yok bence çünkü her şey insanda bitiyor sonuçta. Ağrı halkına çevre kirliliği, çeşitli etkileri hakkında eğitim verilmeli. Sokaklarda bilgilendirici afişler asılmalı, park ve bahçeler pek çok uzman ile düzenlenerek çokça ağaçlandırılmalı.”

A22 kodlu katılımcı

“Belediyenin temizlik, peyzaj anlamında üzerine düşen görevi layıkıyla yapmaması, hava kirliliğinin önlenememesi için doğalgazın yaygınlaştırılması, şehrin farklı bölgelerine geri dönüşüm kutularının koyulması, halkın çevre sorunları konusunda bilgilendirilmesinin sağlanması, şehirleşmede de doğanın mutlaka korunması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması önerilebilir. Ayrıca çevre eğitimi çevreyi koruma bilincinin kazandırılması adına çeşitli kademelerde projeler düzenlenip uygulanabilir.”

Araştırmaya katılan akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarına yönelik çözüm önerilerine bakıldığında, genel olarak insanların bilinçlendirilmesi, belediyenin görev ve sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirmesi, geri dönüşüm çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesi, yeşillendirme çalışmalarının yapılması, peyzaj çalışmalarının yapılması, çarpık kentleşmenin önlenmesi gerektiği gibi çözüm önerilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarını azaltmaya yönelik kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının yeterliliğine ilişkin veriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Akademisyenlerin Ağrı'daki Çevre Sorunlarını Azaltmaya Yönelik Kamu Kuruluşlarının ve STK'ların Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri

Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının yeterliliği	f	%
Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri yetersiz	25	100,00
Toplam	25	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların tamamı Ağrı'daki kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının çevre sorunlarını azaltma konusunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Soruyla ilgili verilen cevaplardan bazıları şunlardır:

A24 kodlu katılımcı

“Yeterli hassasiyeti göstermediklerini düşünüyorum. Kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleri üstlerine düşen görevi eksiksiz yerine getirdiği takdirde gelişmeler anında kendisine gösterecektir.”

A14 kodlu katılımcı

“Kamu kurum ve kuruluşlarının sivil toplum örgütleri yeterli katkıyı sağlamakta yetersizdirler. Mevsim şartlarında yaşanan zorlu çevre sorunları ile mücadele olumsuz yönde etki yaparak sıkıntıların çoğalmasında rol oynamaktadır.”

A4 kodlu katılımcı

“Kamu kurumları bu konuda duyarsız. Gerçi toplanan atıkların lojistiği çok yekûn tuttuğu için bu külfete girmek istemiyorlar. Atık kâğıtlarını kendileri imha ediyor veya atıyorlar. Özellikle valilik ve belediyeler bu hususta destek olmalı bu değerli atıkların tekrar kazanılması için çaba sarfetmelidirler. Özellikle belediyeler altyapı çalışmalarını tamamlamalı. Gideri olmayan cadde ve Sokaklar Yağmur Sonrası göl ve çamura teslim oluyor bu konuda gerekli tedbirler alınmalıdır.”

Katılımcıların kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının Ağrı'daki çevre sorunlarını azaltmaya yönelik yeterliliği hakkındaki düşüncelerine genel olarak bakıldığında, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve sorumluluklarını gerektiği şekilde yerine getirmediklerini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Yapılan bu çalışma ile Ağrı'da yaşanan çevre sorunlarının akademisyen bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Türkiye genelinde yaşanan çevre sorunları Ağrı'da da ciddi bir şekilde etkisini göstermektedir. Gerek bilinçsiz insan davranışlarından kaynaklı, gerekse yerel kuruluşların bu konudaki yetersiz çalışmaları çevre sorunlarının gün geçtikçe şiddetini daha da arttırmasına yol açmaktadır. Akademisyenlerin bakış açısıyla Ağrı'daki çevre sorunları ele alınmış ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Çalışmaya katılan akademisyenler, Ağrı'daki çevre sorunlarının genel olarak çevre kirliliği, hava kirliliği, yeşil alanların yetersiz oluşu, çarpık kentleşme, toprak kirliliği, gürültü kirliliği gibi sorunlardan oluştuğunu belirtmişlerdir. Kaya (2005) tarafından yapılan çalışmada da Ağrı'daki en büyük çevre sorunlarının sıvı atık sorunu, çarpık kentleşme, katı atıklar, hava, su, toprak ve gürültü kirliliği olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla Kaya (2005) tarafından yapılan çalışma ile bu çalışmanın ulaşılan sonuçlar açısından birbirini desteklediği söylenebilir. Bu çevre sorunlarının ciddi bir şekilde görüldüğünü belirten katılımcılar, insanların bilinçsiz davranarak çevreye ciddi anlamda zarar verdiklerini, yetkili kuruluşların hâlihazırdaki uygulamalarının bu sorunları azaltmada yetersiz olduğunu ve etkin bir şekilde çalışmadıklarını gerekçe olarak sunmuşlardır. İnsanların çevreye karşı bilinçsiz ve duyarsız davranışlarını en aza indirmek kuşkusuz düzenli bir şekilde verilecek eğitim çalışmaları yoluyla gerçekleştirilecektir.

Çalışmaya katılan akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik insanları bilinçlendirme, geri dönüşüme katkı, çevreye zarar verecek davranışlar-

dan kaçınma, yeşillendirme çalışmalarına katılma, lisans dersleri kapsamında öğrencilere etkinlik yapma gibi faaliyetlerde buldukları belirlenmiştir. Akademisyenlerin çevre sorunlarını azaltmaya yönelik faaliyetleri incelendiğinde eğitim faaliyetlerinin bu noktada çok önemli olduğu görülmektedir. Eğitim çalışmalarının çevre sorunlarını azaltmada önemli olduğu literatürdeki çeşitli araştırmalarla da (Akçay ve Pekel, 2017; Kışoğlu, Yıldırım, Salman ve Sülün, 2016; Ocak ve Özpınar, 2013; Aksoy ve Karatekin, 2011; Alım, 2006; Kaya, 2005; Aksoy, 2003; Çabuk ve Karacaoğlu, 2003; Sever ve Samancı, 2002. desteklenmiştir. Dolayısıyla sağlıklı bir çevreye ulaşmanın sadece kamu kurum ve kuruluşları ya da yasal düzenlemelerle değil insanların çevre eğitimi olarak çevre konusunda bilinçlenmesi ile mümkün olabileceği söylenebilir.

Çalışma kapsamında akademisyenlerin Ağrı'daki çevre sorunlarına yönelik çözüm önerilerine bakıldığında, genel olarak insanların bilinçlendirilmesi, belediyenin görev ve sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirmesi, geri dönüşüm çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesi, yeşillendirme çalışmalarının yapılması, peyzaj çalışmalarının yapılması, çarpık kentleşmenin önlenmesi gerektiği gibi çözüm önerilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Fakat gerek kamu kurum ve kuruluşlarının gerekse sivil toplum kuruluşlarının bu konuda üzerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmedikleri ulaşılan diğer bir sonuç olmuştur. Kaya (2005) tarafından yapılan çalışmada da çöplerin kontrollü toplanması ve biriktirilmesi, eski yapıların yıkılarak yeni yapılarla fiziki görünümün iyileştirilmesi, kalitesiz yakıt kullanımının önlenmesi, arıtma tesislerinin kurulması, insanların bilinçlendirilmesi gibi önlemlerin Ağrı'daki çevre sorunlarının azaltılmasına katkı sağlayacağı vurgulanmıştır. Yapılan bu çalışma ile Kaya (2005) tarafından yapılan çalışmanın çözüm önerileri açısından birbirini desteklediği söylenebilir.

Çevre sorunları günümüz dünyasının önemli bir sorunudur. Özellikle teknolojik gelişmenin çok hızlı ilerlemesi ile insanlar bu gelişen teknolojiyi ne yazık ki doğal ortama müdahale şeklinde kullanarak doğaya ciddi anlamda zarar vermektedir. Sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal alanlarda meydana gelen gelişmeler çağa ayak uydurmak adına zorunlu olan gelişmelerdir. Önemli olan bu alanlarda meydana gelen gelişmelere ne insan yaşamına ne de doğal yaşam alanlarına zarar vermeden ayak uydurabilmektir. Bu anlamda eğitim çok önemli bir işlevi yerine getirebilir. İnsanların bilinçlendirilmesi çok büyük önem arz etmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları bu konuda yılmadan, usanmadan çalışmalıdır. Fakat insanlar bilinçlendirilmedikçe ne yazık ki kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının bu çalışmaları yetersiz kalabilir.

Öneriler

1. İnsanları çevre konusunda bilinçlendirecek çevre eğitimi çalışmaları (seminer, panel, konferans vb.) daha etkin bir şekilde yapılabilir.
2. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının koordineli çalışarak daha etkili olmaları sorunların azaltılmasına katkı sağlayabilir.
3. Ağrı'daki görüntü kirliliği, çevre kirliliği konusunda yetkili birimlerin daha etkin çalışmaları sorunların azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

4. Şehirdeki fiziki görüntünün iyileştirilmesine (yol, kaldırım, yeşillendirme, peyzaj vb.) yönelik yerel birimlerin çok ciddi çalışmalar yapması gerekmektedir.

Kaynakça

- Akçay, S. ve Pekel, F. O. (2017). Öğretmen adaylarının çevre bilinci ve çevresel duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1174-1184.
- Aksoy, B. (2003). Problem çözme yönteminin çevre eğitiminde uygulanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(14), 83-98.
- Aksoy, B. ve Karatekin, K. (2011). Farklı programlardaki lisans öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 23-36.
- Alım, M. (2006). Avrupa Birliği üyelik sürecinde Türkiye'de çevre ve ilköğretimde çevre eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 599-616.
- Arslantürk, Z. ve Arslantürk, A. (2013). *Uygulamalı sosyal araştırma: kavramlar, teknikler, metotlar, bilgisayar uygulamaları, SPSS*. (3. Baskı), İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Ateş H. ve Nohutçu, A. (2006). Kamu hizmeti sunumunda gönüllü kuruluşlar ve devlet. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 244-276.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.(2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (18.Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Edt. M. Bütün ve S. B. Demir). (2.Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi. (Eserin orijinali 2013'te yayımlandı)
- Çabuk, B. ve Karacaoğlu, Ö. C. (2003). Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 36(1-2), 189-198.
- Doğan, M. (2003). "Sanayileşme ve çevre sorunları", <http://yunus.hacettepe.edu.tr/dogan/4.html>.
- Ercengiz, M., Keçeci Kurt, S. ve Polat, S. (2014). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik duyarlılıklarının incelenmesi (Ağrı ili örneği). *EKEV Akademi Dergisi*, 59(59), 119-132.
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır. *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65(66), 1-13.
- Glesne, C. (2015), *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev., Edt. A. Ersoy, P. Yalçınoğlu), (5. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık. (Eserin orijinali 2011'de yayımlandı).
- Güney, E. (2003). *Çevre ve insan (Toplum Doğa İlişkileri)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Kaya, F. (2005). Hızlı Kentleşme sürecinde çevre sorunları önemli boyutlara ulaşan şehirlere ilginç bir örnek; Ağrı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 193-206.
- Kışoğlu, M., Yıldırım, T., Salman, M., ve Sülün, A. (2016). İlkokul ve ortaokullarda çevre eğitimi verecek olan öğretmen adaylarında çevre sorunlarına yönelik dav-

- ranışların araştırılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 299-318.
- Kızılaslan, H. ve Kızılsan, N. (2005). Çevre konularında kırsal halkın bilinç düzeyi ve davranışları (Tokat ili Artova ilçesi örneği). *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1), 67-89).
- Lambert, V. A. and Lambert, C. E. (2012). Qualitative descriptive research: an acceptable design. *Pasific Rim International Journal of Nursing Research*, 16 (4), 255-256.
- Miles, M.B. and Huberman, A.M. (2015). *Nitel veri analizi*. (Çev. Edt. S.A. Altun ve A. Ersoy). (Eserin orijinali 1994'te yayımlandı.)
- Ocak, İ. ve Özpınar, D. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çevre sorunları hakkındaki düşünceleri ve bunlara etki eden faktörler (Afyonkarahisar ili örneği) (022001)(1-15). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 13(2), 1-15.
- Özey, R. (2001) *Çevre sorunları*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Edt. M. Büttün ve S. B. Demir). (3. Baskı), Ankara: PegemA Akademi. (Eserin Orijinali 1990'da yayımlandı).
- Polat, S. ve Kırpık, C. (2013). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 205-227.
- Sever, R. ve Samancı, O. (2002). İlköğretim çevre eğitimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(7), 1-10.
- Tarkoçin, S., Bilmez, B. ve Gökçeli, F. K. (2017). Meslek yüksekokulu çocuk gelişimi öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi (Bingöl Üniversitesi örneği). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(2/1), 84-92.
- Topkaya, Y. (2016). Eğitici çizgi romanların çevre sorunlarına yönelik bilişsel ve duyuşsal öğrenmeler üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41(187), 199-219.
- Walker, R. (2012). *Naturalistic research*. James Arthur, Michael Woring, Robert Coe and Larry V. Hedges (Ed.). *Research Methods and Methodologies in Education*. California: SAGE.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yücel, M., Altunkasa, F., Güçray, S., Uslu, C. ve Say N. P. (2006). Adana'da çevre duyarlılığı düzeyinin ve geliştirme olanaklarının araştırılması. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(2), 217-228.
- Yücel, S. A. ve Morgil, İ. (1998) Yüksek öğretimde çevre olgusunun araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (14), 84-94.